

Uchwała z dnia 9 grudnia 2004 r.

II UZP 11/04

Przewodniczący SSN Maria Tyszel (sprawozdawca), Sędziowie SN: Andrzej Kijowski, Barbara Wagner.

Sąd Najwyższy, z udziałem Prokuratora Prokuratury Krajowej Iwony Kaszczy-szyn, po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 9 grudnia 2004 r. sprawy z wniosku Jana R. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w G. o wysokość emerytury, na skutek zagadnienia prawnego przekazanego postanowieniem Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 14 września 2004 r. [...]:

„Czy zachowuje uprawnienie do ponownego obliczenia emerytury zgodnie z art. 110 ust. 1 w związku z ust. 2 ustawy z 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2004 roku Nr 39, poz. 353 ze zm.) od nowej podstawy wymiaru, a więc i od kwoty bazowej z daty podjęcia wypłaty, ubezpieczony, który we wniosku o podjęcie emerytury, zawieszony nieprzerwanie od dnia ustalenia prawa do niej, nie zgłosił żądania przeliczenia emerytury na podstawie w/w przepisów, a uczynił to dopiero po podjęciu wypłaty zawieszony emerytury ?”

p o d j ą ł u c h w a ł ę :

Ubezpieczony, który we wniosku o podjęcie wypłaty emerytury zawieszony nieprzerwanie od dnia ustalenia prawa do niej nie zgłosił wniosku o ponowne obliczenie podstawy tego świadczenia - stosownie do art. 110 ust. 1 w związku z ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst Dz.U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm.) - zachowuje prawo do ponownego obliczenia podstawy wymiaru emerytury.

Uzasadnienie

Sąd Apelacyjny w Gdańsku postanowieniem z dnia 14 września 2004 r. [...] przedstawił Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia zagadnienie prawne o treści przytoczonej w sentencji.

Podejmując uchwałę Sąd Najwyższy wziął pod uwagę, co następuje. Przedstawione zagadnienie powstało w następujących, bezspornych okolicznościach faktycznych sprawy. Ubezpieczonemu Janowi R. przyznano emeryturę od dnia 1 czerwca 1994 roku. Do ustalenia podstawy jej wymiaru przyjęto zarobek z pięciu lat kalendarzowych od 1989 roku do 1993 roku i uwzględniono 34 lata i 4 miesiące okresów składkowych. Organ rentowy decyzją z dnia 23 lipca 1996 roku po przedstawieniu przez wnioskodawcę dodatkowego zaświadczenia o zatrudnieniu doliczył wskazany okres pracy oraz zwiększył wskaźnik wysokości podstawy wymiaru emerytury, przyjmując zarobki wnioskodawcy z siedmiu lat kalendarzowych (1989 - 1995), przy uwzględnieniu 38 lat pracy. Wskaźnik wysokości podstawy wymiaru emerytury ustalili na 301,52%. Wypłata emerytury wnioskodawcy została zawieszona wobec dalszego wykonywania zatrudnienia, a została podjęta od 1 stycznia 1999 r. w uwzględnieniu wniosku z 20 stycznia 1999 r.

Decyzją z 21 stycznia 2003 r. organ rentowy odmówił ubezpieczonemu ponownego przeliczenia emerytury według nowej kwoty bazowej i z uwzględnieniem pracy w latach 1996 -1998.

W odwołaniu od tej decyzji ubezpieczony, powołując się na art. 110 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. Nr 162, poz.1118 ze zm.), zwanej dalej ustawą o FUS lub ustawą o emeryturach, podniósł, że organ rentowy podejmując wypłatę emerytury powinien był ponownie obliczyć jej wysokość uwzględniając w podstawie okres pracy w latach 1996-1998 i nową kwotę bazową.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie, zarzucając, że skoro ubezpieczony pobiera emeryturę nieprzerwanie od 1 stycznia 1999 roku, to brak jest podstaw do obliczenia emerytury zgodnie z art. 110 ust. 2 ustawy o FUS. W ocenie Zakładu ubezpieczony mógłby domagać się ponownego przeliczenia emerytury jedynie w oparciu o art. 110 ust. 1, przy założeniu, iż wskaźnik wysokości podstawy wymiaru był wyższy od poprzedniego, jednakże jego zarobki z kolejnych dziesięciu lat kalendarzowych, czyli z lat 1989 - 1998, były niższe od zarobków z siedmiu lat (1989 - 1995). W pierwszym przypadku, wskaźnik wysokości podstawy

wymiaru wyniósł 270,76 %, a w drugim - 301,52 %, nie zachodziły więc podstawy do przeliczenia emerytury od nowej kwoty bazowej. Organ rentowy wskazał także, iż ubezpieczony nie złożył w 1999 roku żadnych nowych dowodów przemawiających za zmianą wysokości przysługujących mu świadczeń, wobec czego brak było podstaw do ponownego wyliczenia emerytury.

Po rozpoznaniu odwołania wnioskodawcy Sąd Okręgowy-Sąd Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku z siedzibą w Gdyni wyrokiem z dnia 7 lipca 2003 r. zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że zobowiązał organ rentowy do ponownego wyliczenia emerytury wnioskodawcy z uwzględnieniem kwoty bazowej obowiązującej na dzień 1 stycznia 1999 r. za okres od dnia 6 listopada 1999 r. W uzasadnieniu wyroku wskazał, iż w jego ocenie zebrany w sprawie materiał dowodowy oraz interpretacja semantyczna, celowościowa i funkcjonalna art. 110 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych przemawiały za stanowiskiem ubezpieczonego. Wskazał, iż przeliczenie emerytury od nowej kwoty bazowej powinno być nastąpić w oparciu o przepis zawarty w pierwszej części zdania art. 110 ust. 2 ustawy o FUS, zgodnie z którym, warunek posiadania wyższego wskaźnika wysokości podstawy wymiaru nie jest wymagany od emeryta, który od dnia ustalenia prawa do emerytury do dnia zgłoszenia wniosku o ponowne ustalenie świadczenia, w myśl art. 110 ust. 1 tej ustawy, nie pobrał go, wskutek zawieszenia prawa do emerytury.

W apelacji organ rentowy zaskarżył wyrok w całości, zarzucając naruszenie art. 133 ust. 1 pkt 2 w związku z art. 110 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach, i wniósł o jego zmianę i oddalenie odwołania, ewentualnie o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji. W uzasadnieniu swojego stanowiska wskazał, iż ubezpieczony żądał podjęcia wypłaty emerytury, gdyż ukończył 65 lat, natomiast nie składał wniosku o ponowne jej przeliczenie, zgodnie z dyspozycją art. 109 cytowanej ustawy. Podniósł też, że żaden przepis ustawy o FUS nie nakłada na organ rentowy obowiązku przeliczania wysokości emerytury z urzędu. Wobec powyższego, jego zdaniem, nie dopuścił się błędu w przedmiotowej sprawie. Wskazał jednocześnie, iż ubezpieczony w styczniu 1999 r. nie przedłożył nowych dowodów mających wpływ na prawo do świadczenia emerytalnego lub jego wysokość, a gdyby w styczniu 1999 roku przedłożył zarobki przypadające w części po przyznaniu świadczenia, Zakład dokonałby ponownego ustalenia emerytury.

Sąd Najwyższy wziął pod uwagę, co następuje:

Zgodnie z art. 110 ust. 1 ustawy o FUS „wysokość emerytury lub renty oblicza się ponownie od podstawy wymiaru ustalonej w sposób określony w art. 15, z uwzględnieniem ust. 3, jeżeli do jej obliczenia wskazano podstawę wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne (...) przypadającą w całości lub w części po przyznaniu świadczenia, a wskaźnik wysokości podstawy wymiaru jest wyższy od poprzednio obliczonego”, natomiast według ust. 2 tego przepisu „warunek posiadania wyższego wskaźnika wysokości podstawy wymiaru nie jest wymagany od emeryta lub rencisty, który od dnia ustalenia prawa do świadczenia do dnia zgłoszenia wniosku o ponowne ustalenie świadczenia, w myśl ust. 1, nie pobrał świadczenia wskutek zawieszenia prawa do emerytury lub renty, lub okres wymagany do ustalenia podstawy przypada w całości po przyznaniu prawa do świadczenia, a wskaźnik wysokości podstawy wynosi co najmniej 130 %.” Przede wszystkim, trafne jest stanowisko Sądu Apelacyjnego, że: „... warunkiem obliczenia ponownie emerytury ubezpieczonego od podstawy wymiaru ustalonej w sposób określony w art. 15, obejmującej okres przed ustaleniem jego prawa do emerytury (...), jak i okres po tej dacie, wskazany we wniosku ze stycznia 2002 r., i od kwoty bazowej obowiązującej w dacie złożenia wniosku o podjęcie wypłaty świadczenia, czyli ze stycznia 1999 r., uzależniony jest od spełnienia czterech warunków określonych w przepisie art. 110 ust. 1 w związku z ust. 2 ustawy o emeryturach. Trzy z tych warunków mają charakter materialnoprawny, to jest nieprzerwane zawieszenie emerytury od dnia ustalenia prawa do niej i kontynuowanie po ustaleniu prawa do emerytury działalności objętej obowiązkiem ubezpieczenia społecznego oraz posiadanie wskaźnika wysokości emerytury co najmniej 130%. (...). Czwartym warunkiem, o charakterze formalnym, przewidzianym w art. 110 ust. 2 ustawy o emeryturach, jest zgłoszenie wniosku nie tylko o podjęcie zawieszonych emerytury, ale również wniosku o ponowne obliczenie świadczenia na podstawie art. 15 w oparciu o podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia z okresu przypadającego co najmniej w części po ustaleniu prawa do emerytury po raz pierwszy”. Trafnie też Sąd Apelacyjny zwrócił uwagę, że wprawdzie z art. 110 ust. 2 ustawy o FUS zdaje się wynikać, że wniosek o ponowne obliczenie wysokości emerytury powinien być zgłoszony przed podjęciem jej wypłaty, jednakże taka konkluzja oparta wyłącznie na wykładni językowej nie uwzględnia ratio legis tego przepisu.

Skład rozpoznający przedstawione zagadnienie prawne w całej rozciągłości podziela, i przyjmuje za swój, wywód prawny przedstawiony w uzasadnieniu postanowienia Sądu Apelacyjnego, a mianowicie: „(...) przepis art. 110 ust. 2 ustawy o emeryturach ma na celu zrównanie sytuacji osób ubezpieczonych, które po spełnieniu warunków do uzyskania świadczenia z ubezpieczenia społecznego w postaci emerytury czy renty kontynuują nieprzerwanie nadal działalność objętą obowiązkiem ubezpieczenia emerytalno-rentowego, niezależnie od tego, czy po spełnieniu warunków do nabycia świadczenia złożyły wniosek o ustalenie uprawnień do świadczenia lecz go nie pobierały, jak to miało miejsce w sytuacji ubezpieczonego, czy też takiego wniosku nie złożyły. W przypadku osób, które po spełnieniu warunków do świadczenia nie złożyły wniosku o ustalenie prawa do tego świadczenia i kontynuowały działalność objętą obowiązkiem ubezpieczenia jest oczywistym, że w każdym czasie, gdy złożą wniosek o przyznanie świadczenia, wówczas mogą wskazać okres, z którego w świetle prawa podstawa wymiaru składek może być wzięta do obliczenia podstawy wymiaru świadczenia, a więc i okres ubezpieczenia przypadający po spełnieniu warunków do nabycia świadczenia. Ich świadczenie będzie obliczone oczywiście z uwzględnieniem kwoty bazowej z dnia złożenia wniosku o przyznanie świadczenia. Natomiast w przypadku osób, które po spełnieniu warunków do przyznania świadczenia złożą wniosek o ustalenie prawa do niego, ale nie będą jego pobierać, lecz będą nieprzerwanie kontynuować działalność objętą ubezpieczeniem, wyżej dokonana wykładnia gramatyczna prowadziłyby do pozbawienia ich możliwości skorzystania z prawa do obliczenia wysokości świadczenia z uwzględnieniem kwoty bazowej z daty złożenia wniosku o podjęcie wypłaty zawieszzonego świadczenia, jeżeli równocześnie z tym wnioskiem nie złożą wniosku o obliczenie ponownie wysokości świadczenia stosownie do art. 110 ust. 1 ustawy o emeryturach. Ich sytuacja zatem byłaby gorsza od sytuacji osób, które wcześniej nie występowały o ustalenie prawa do świadczenia, gdyż utraciliby możliwość wyliczenia świadczenia od, z reguły wyższej, kwoty bazowej z dnia złożenia wniosku o podjęcie wypłaty świadczenia”.

Słusznie podkreślił Sąd Apelacyjny, że za przyjęciem tej wykładni przemawia także art. 100 ustawy o FUS, zgodnie z którym prawo do świadczeń określonych w ustawie powstaje z dniem spełnienia wszystkich warunków wymaganych do jego nabycia. Nie ma żadnych ani prawnych, ani aksjologicznych przesłanek pomijania tej zasady w rozpatrywanym zagadnieniu. Prawo do ponownego obliczenia wysokości

emerytury powstaje z dniem spełnienia wszystkich materialnoprawnych warunków z art. 110 ust. 1, również w związku z ust. 2 ustawy o FUS.

Odmienne stanowisko organu rentowego jest uzasadnione jedynie o tyle, że zgłoszenie przez wnioskodawcę wniosku o podjęcie, wobec ukończenia przez niego 65 lat życia, wypłaty zawieszony emerytury, nie nakładało na ten organ obowiązku dokonania ponownego obliczenia tej emerytury. Zgodnie bowiem z art. 109 ust. 2 ustawy o FUS ponowne ustalenie wysokości świadczenia następuje na wniosek świadczeniobiorcy. Przepis ten nie może jednak być wykładany w ten sposób, jak to czyni organ rentowy, a mianowicie, że traci to prawo emeryt (rencista), który mimo spełnienia warunków z art. 110 ust. 1 w związku z ust. 2 ustawy o FUS, równocześnie z wnioskiem o podjęcie wypłaty zawieszony świadczenia, nie zgłosił stosownego wniosku o ponowne ustalenie jego wysokości. Zgłoszenie tego wniosku w późniejszym terminie ma tylko taki skutek, że wypłata świadczenia w wysokości wyższej nie może nastąpić wcześniej niż od miesiąca, w którym wniosek został zgłoszony, ponieważ podjęcie wypłaty zawieszony świadczenia w dotychczasowej wysokości nie jest następstwem błędu organu rentowego.

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy podjął uchwałę, jak w sentencji.

=====